



ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 1 lutego 2016 r.

Pozycja 77

POSTANOWIENIE

z dnia 14 lipca 2015 r.

Sygn. akt Ts 117/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Biernat,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej MKS Sp. z o.o. z siedzibą w T. w sprawie zgodności:

- 1) art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 oraz art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 20 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.) w zw. z art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 77 ust. 2 i art. 79 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 23 marca 2015 r. (data nadania) MKS Sp. z o.o. w T. (dalej: skarżąca) wystąpiła o zbadanie zgodności: 1) art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.), „w zakresie, w jakim prawo do zaskarżenia orzeczenia I instancji nie przysługuje na orzeczenie w przedmiocie odmowy zmiany pełnomocnika z urzędu, co do którego podniesiono zarzut nierzetelności opinii”, z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 oraz art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji; 2) art. 20 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK) w zw. z art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.), „w zakresie, w jakim uniemożliwia zamierzającemu wnieść skargę konstytucyjną jej wstępne rozpatrzenie przez Trybunał Konstytucyjny, poprzez pozbawienie go prawa do rozpoznania skargi przez właściwy »sąd«”, z art. 77 ust. 2 i art. 79 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 2 Konstytucji.

Skargę sformułowano na podstawie następującego stanu faktycznego sprawy. Postanowieniem z lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w K. ustanowił dla skarżącej pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej dotyczącej postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z listopada 2012 r. Radca prawny, wyznaczony przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w K., sporządził opinię o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej. Skarżąca złożyła w sądzie wnioski o zmianę pełnomocnika z urzędu. Postanowieniem z lutego 2014 r. Sąd Rejonowy w T. (dalej: Sąd Rejonowy w T.) oddalił wniosek. Skarżąca wystąpiła o sporządzenie uzasadnienia tego orzeczenia, czego postanowieniem z marca 2014 r. Sąd Rejonowy w T. odmówił. Sąd wskazał, że na postanowienie z lutego 2014 r. nie przysługuje zażalenie i dlatego nie podlega ono uzasadnieniu. Ponadto, jak stwierdził sąd, zmiany pełnomocnika może dokonać tylko organ samorządu adwokackiego, a w obecnym stanie prawnym nie ma podstaw do tego, by strona mogła skutecznie żądać zmiany pełnomocnika z urzędu. Na postanowienie z marca 2014 r. skarżąca wniosła zażalenie, które Sąd Okręgowy w K. oddalił postanowieniem z września 2014 r.

Uzasadniając zarzut co do art. 394 § 1 k.p.c., skarżąca twierdzi, że zakwestionowane postanowienie (tj. postanowienie Sądu Okręgowego w K. z września 2014 r.) naruszyło jej prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji) w co najmniej dwuinstancyjnym postępowaniu (art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji). Zdaniem skarżącej odmowa zmiany pełnomocnika zamknęła jej drogę do uzyskania rozstrzygnięcia i dlatego orzeczenie to powinno podlegać zaskarżeniu. Pogląd przeciwny prowadzi, zdaniem skarżącej, do naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji. Osoba niemająca statusu sędziego wydaje bowiem opinię o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej i opinia ta nie podlega żadnej weryfikacji. Jak podkreśla skarżąca, „[u]niemożliwienie zmiany pełnomocnika ustanowionego do wniesienia skargi konstytucyjnej, zamyka obywatelowi drogę do dochodzenia naruszonych wolności i praw, a to z uwagi na istniejący przymus adwokacko-radcowski między innymi w przypadku wnoszenia skargi konstytucyjnej”. W przekonaniu skarżącej na podstawie art. 45 ust. 1 Konstytucji „każdemu przysługuje dostępność drogi sądowej i uprawnienie do wysłuchania w toku rzetelnie i sprawiedliwie ukształtowanej procedury”. Skarżąca uważa, że w jej sprawie doszło także do naruszenia art. 77 ust. 2 Konstytucji, ponieważ zamknięto jej drogę sądową do dochodzenia naruszonych praw. Odnośnie do art. 20 ustawy o TK w zw. z art. 118 § 5 k.p.c. skarżąca twierdzi, że przepisy te w zakresie, w jakim umożliwiają profesjonalnemu pełnomocnikowi wydanie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej są niezgodne ze wskazanymi przepisami Konstytucji. Prowadzą bowiem do tego, że opinia adwokata lub radcy prawnego zastępuje wstępną kontrolę skargi konstytucyjnej, której to kontroli powinien dokonać Trybunał Konstytucyjny. Skarżąca podkreśla, że sanacja wskazanego naruszenia nie następuje bynajmniej przez samo zapoznanie się z opinią przez sędziów sądu powszechnego.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony wolności lub praw. Musi ona spełniać wiele przesłanek warunkujących jej dopuszczalność, które zostały uregulowane w art. 79 ust. 1 Konstytucji i doprecyzowane w art. 46-48 ustawy o TK. Zgodnie z treścią art. 79 ust. 1 przedmiotem skargi może być tylko przepis będący podstawą ostatecznego orzeczenia o wolnościach lub prawach konstytucyjnych skarżącego, których naruszenie zarzucane jest we wniesionej skardze. Trybunał podkreśla, że warunkiem dopuszczalności skargi konstytucyjnej jest istnienie związku pomiędzy zaskarżonym przepisem, wydanym na jego podstawie orzeczeniem a zarzucanym w skardze naruszeniem konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego.

Zdaniem Trybunału w analizowanym przypadku przesłanki dopuszczalności skargi nie zostały spełnione.

Z treści uzasadnienia skargi wynika, że skarżąca kwestionuje w istocie to, że strona nie ma możliwości żądania zmiany pełnomocnika z urzędu. W tym zakresie skarżąca wiąże jednak naruszenie z niewłaściwym przepisem (art. 394 § 1 k.p.c.) i orzeczeniem. W postanowieniu z września 2015 r. Sąd Okręgowy w K. orzekł bowiem tylko o braku podstaw do żądania sporządzenia uzasadnienia postanowienia Sądu Rejonowego w T. z lutego 2014 r. Z tego względu Trybunał stwierdza, że między zarzutami sformułowanymi w skardze a zakwestionowanym art. 394 § 1 k.p.c. nie zachodzi bezpośredni związek warunkujący merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej. Z kolei aby można było kwestionować brak możliwości zaskarżenia orzeczenia o odmowie zmiany pełnomocnika z urzędu, k.p.c. musiałby w pierwszej kolejności dawać podstawę do tego, by strona mogła żądać tej zmiany. W obowiązującym stanie prawnym takiej podstawy nie ma. Z powyższego wynika, że skarżąca nie uprawdopodobniła zarzucanego przez siebie naruszenia konstytucyjnych wolności i praw przez zaskarżony przepis.

Ponadto Trybunał zauważa, że do oceny zarzutu, jakoby skarżąca pozbawiono możliwości wstępnego rozpoznania skargi przez Trybunał Konstytucyjny i zamknięto jej w ten sposób drogę do sądu, nie są adekwatne unormowania Konstytucji wyznaczające standardy prawa do sądu (art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji).

W odniesieniu do art. 20 ustawy o TK w zw. z art. 118 § 5 k.p.c. Trybunał zwraca uwagę na to, że warunkiem zakwestionowania za pomocą skargi zgodności z Konstytucją określonego przepisu jest uprzednie zastosowanie go jako podstawy prawnej ostatecznego orzeczenia (sądu lub organu administracji publicznej), z którego wydaniem skarżący wiąże naruszenie wolności lub praw konstytucyjnych. W sprawie skarżącej art. 118 § 5 k.p.c. był podstawą sporządzenia przez radcę prawnego opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej, ale nie był podstawą wydania postanowienia Sądu Okręgowego w K. z września 2015 r. W postanowieniu tym sąd stwierdził bowiem, że orzeczenie, którym Sąd Rejonowy w T. odmówił sporządzenia uzasadnienia, było prawidłowe. Rozstrzygnięcie to wynikało z tego, że postanowienia, którego uzasadnienia skarżąca się domagała, nie wymieniono w katalogu zamieszczonym w art. 394 § 1 k.p.c. Tymczasem zgodnie z art. 118 § 5 k.p.c. w razie stwierdzenia braku podstaw do sporządzenia nadzwyczajnego środka zaskarżenia pełnomocnik z urzędu ma niezwłocznie zawiadomić o tym stronę i sąd, a także dołączyć sporządzoną przez siebie opinię. Przepis ten nie zdeterminował zatem treści postanowienia Sądu Okręgowego w K. z września 2015 r.

Niezależnie od powyższego Trybunał stwierdza, że ze względu na fachowość i kompetencję wykwalifikowanych pełnomocników procesowych świadczących pomoc prawną ustawodawca objął „przymusem adwokackim i radcowskim” szczególnie skomplikowane środki zaskarżenia. Konsekwencją tego rozwiązania jest upoważnienie pełnomocników z urzędu, wykonujących swoją powinność na mocy postanowienia sądu o ich ustanowieniu, do sporządzenia opinii o braku podstaw do wniesienia określonego środka prawnego. Gwarancją prawidłowego wykonywania powierzonych im funkcji jest wymagana przez prawodawcę należyta staranność pełnomocnika. Pogląd skarżącej, negujący taką rolę pełnomocnika z urzędu, podważa więc w istocie nie tyle mechanizm określony w art. 118 § 5 k.p.c., ile sam obowiązek zastępowania stron przez profesjonalnych pełnomocników, który jednak nie wynika z przepisów zakwestionowanych przez skarżącą.

Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 47 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – odmówił nadania skardze dalszego biegu.